

A LÁTHATÓ HANGOKTÓL A FEJLESZTŐ
ZENEPEDAGÓGIÁIG¹
SALLAI ÉVA² INTERJÚJA DR. ANTAL-LUNDSTRÖM HONÁVAL A
ZENEPEDAGÓGIA PROFESSZORÁVAL³

– *Professzor asszony a napjainkban fejlesztő zenepedagógia néven ismert elmélet és gyakorlat kidolgozását több mint harminc éve a Látható hangok program kidolgozásával kezdte. Munkáját sok egyetem és intézmény, a zenét, a zenetanítást fontosnak tartó kutató, pedagógus segítette nemcsak hazánkban, de Svédországban is. Talán ennek az összefogásnak köszönhető, hogy új szakterület született, a fejlesztő zenepedagógia. De kezdjük az elején, miért fordult érdeklődése a gyermekek (főként a hátrányos helyzetű) gyermekek kommunikációjának fejlesztése kapcsán a zene és a rajz, a zene és a mozgás összekapcsolása felé?*

– Jelenleg az Oktatási Hivatalhoz tartozik a korábbi Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet. Ezek elődje az 1980-as években megalakult Oktatáskutató Intézet volt, ott dolgozott Zsolnay József, aki először adott számomra feladatot a hátrányos helyzetű gyermekek kommunikációjának fejlesztésében a zene segítségével. Mivel a korábbi kutatásaim és tanulmányaim is a gyerekek fejlesztésével voltak kapcsolatosak, így elindultam ezen az úton, de mindvégig az eredeti kodályi célok mentén, a zene emberi értékeinket gazdagító és életünket megszépítő erejének hitével.

Frances Rauscher amerikai kutató behatárolta azt a kort, amely optimális a zenei aktivitásoknak az agy fejlődésére gyakorolt hatékonysága szempontjából.

¹ Megjelent 2022-ben az ANYANYELVI ÉS IRODALMI NEVELÉS c. folyóirat (Szerkeszti: dr. Gasparicsné dr. Kovács Erzsébet) 5. évfolyam 1-2. számában (87-97. old.)

² Dr. Sallai Éva ny. tanár és közoktatási szakértő, szerkesztő, Magyar Katolikus Rádió (Budapest)

³ A Magyar Katolikus Rádió Kerengő című közéleti műsorában 2021. április 16-án elhangzott interjú szerkesztett változata.

Négyszáz hátrányos helyzetű óvodással több éven keresztül végzett kutatásai a Head-Start programban „gettóiskolákban” bizonyították, hogy az 5–7 éves kor közötti zenei fejlesztés segített az esélyegyenlőség kialakításában. A veszélyeztetett csoportok behozták a tanulási képességek terén mutatott lemaradásukat (1997–2003). Az írás-olvasás terén ebben a kísérletben nem történt javulás. Rauscher hangsúlyozza a tervezett, fejlesztő zenei pedagógiai program fontosságát.⁴ A tudatosan tervezett zenei oktatás hatását követő vizsgálatokat N. M. Weinberger így foglalja össze: A zenéhez, az agyhoz és a viselkedéshez való komplex közeledésünket és megértésünket szélesítenünk kell, különösen a gondolkodási, az érzelmi és a cselekvési készségeket alapvetően meghatározó rendszer tekintetében.⁵ Ezt megerősíti D. Hodger agykutató, aki azt írja, hogy a zene korábban ismeretlen, komplex módon szervezi az agy működését. Olyan modulokat aktivizál, amelyek mindkét agyi féltekén használatosak, ami azt igazolja, hogy a zenei gyakorlat fontos a tanulási képességek serkentésében és az agy biológiai alakításában is.

Időközben ez a szakterület, a gyermekek korai fejlesztése, az EU számára is egyre fontosabbá vált gazdasági vonzatai miatt, így erősödött az oktatási rendszerben is ez a szemlélet. 2004-től közel ezer gyermek részvételével végzett VISTA-projektben a látható hangok programmal egy hosszú távú fejlesztés indult négy svéd és négy magyar csoporttal. Az óvoda adja az alapokat a személyiség későbbi sikeres életviteléhez. A VISTA-projekt első jelentésében a kísérletben részt vevő csoportok eredményei jelentős pozitív eltérést mutatnak a kontrollcsoportokéval összehasonlítva. A MTA agykutatói Csépe Valéria vezetésével 2010 novemberében bizonyították a programban részt vevő gyerekek beszédhang-hallási képességének a 3. év utáni nagymértékű javulását. 2015-ben a magyar óvodákban-iskolákban elvégzett követő kutatás eredményeként a bizonyítékok még meggyőzőbbek lettek, a gondolkodás fejlődésének nagymértékű javulásában is. A legutóbbi Nemzeti Alaptanterv hazánkban is fontos szerepet szán a zenei nevelésben-oktatásban a fejlesztő aktivitásnak. A különböző tudományterületek már korábban is felfedezték a zene fejlesztő hatását, így az orvosok, a biológusok, az agykutatók egyre több új ismeretet és szakmai segítséget nyújtanak a gyakorlati pedagógiai munka számára. Mindezeknek együttes hatására most már társadalmilag is elfogadottá vált ez a szakterület.

⁴ Frances H. Rauscher (2003): Can Music Instruction Affect Children’s Cognitive Development? ERIC Digest (ED4850504).

⁵ Norman M. Weinberger (2000): Music and the Brain: A Broad Perspective. Music Educators Journal 87/2. 8–9.

A program taneszközrendszere

Óvoda

Iskola

3-4 éves kor
Módszertankönyv
Vidám zenészek
+2 CD
5-6 éves kor
Kalandozások a hangok
birodalmában
Kalandozások munkafüzet
+2 CD

1-2. osztály
A hangok játéka
3. osztály
A hangok varázsa
4. osztály
A hangok muzsikája
5. osztály
A zene titkos nyelve

– *Hogyan foglalná össze röviden a Látható hangok program lényegét?*

– A korábbi tantervelméleti és tankönyvírói munkámban az OPI-ban Báthory Zoltán csoportjában a *tiszakécskei alternatív tantervi projekt* idején kidolgoztam az ének-zene oktatásának 12 évfolyamra szóló tantervét és tananyagát. Már akkor felvetődött bennem a kérdés: Mi történik a korábbi években? Hogyan vezethetnénk be a gyerekeket a zene – valójában a hangok – világába a kezdetektől? Hogyan lehetne megszerettetni a zenét a kisgyermekkel? Így

elkezdtem kutatni a lehetőségeket. Rájöttem, hogy a legtermészetesebb utat kell követnem, az érzékszervi fejlődés mentén, a hang fizikai tulajdonságainak felfedezésével, hiszen a gyermekek a hangok segítségével ismerik meg a világot, és fokozatosan jutnak el a zenéhez. Segítenünk kell nekik az eligazodásban, hogy biztonságban érezzék magukat a hangzó környezetben. Ezért hangképekkel indultam, az állatok, a természet és a környezet hangjaival. Aztán megpróbáltuk lefirkálni ezeknek a hangoknak a jellegét, láthatóvá téve őket, más érzékszervek útján is felfoghatóvá. Ezt Kodály már 1958-ban javasolta az óvodai zenei neveléssel kapcsolatos elgondolásaiban. Létrejött a *Látható hangok* módszertana. A hangok és jelek összekapcsolásával elérkeztünk az írás-olvasás lényegéhez, az iskolaelőkészítés legfontosabb területéhez. A *kalandozások a hangok birodalmában* már ezt az iskola-előkészítő feladatot végzi az új szemlélettel. Időközben a kutatók felfedezték a 3 és 10 éves kor közötti időszak jelentőségét a hallás fejlesztésében. Ez újabb megerősítést jelentett számomra a tudatos zenei fejlesztés korai kezdetének fontosságában. Mára már kutatásaink népszerűsége is igazolja ezt a tényt. (Mivel itthon nem folytathattam a kutatásaimat, Svédországban kezdtem el a munkát, és a Maelardalen Egyetemen 2003-tól már EU-s projektben folytathattam. 2006-ban Porkolábné dr. Balogh Katalin professzor támogatásával az ELTE kiadta ezt a fejlesztő programcsomagot, de halála után sajnos elfelejtődött, már nem indítottak képzést az anyaggal. Hazatérésem után aztán ez a szakmai anyag ismét előkerült, 2009-től pályázatok segítségével a hátrányos helyzetű területek pedagógusai között végeztünk képzést, és 2015-ben a Szegedi Egyetemen egy kutatást a gyermekek fejlődését követve, amit az EMMI Balog Zoltán miniszter úr javaslatára támogatott. Ennek eredményei a *Gyermeknevelés* című lapban jelentek meg 2018-ban.⁶ Nagy örömünkre 2016-ban az OFI, majd az Oktatási Hivatal elkezdte az egyre fontosabbá váló fejlesztő szemlélet alapján kialakított ének-zene tankönyvek kiadását. A sorozat megjelentetése most ért véget.

– *A Parlando több számában is olvashatunk a fejlesztő / befogadó zenei tanítás lépéseiről, az Ön által kidolgozott zenélő képes tankönyvekről, amelyek segítséget jelentenek az élményszerű ének-zene tanításban. Miért fontos Ön szerint az élményszerűség az ének-zene tanítása során?*

⁶ Janurik Márta – Antal-Lundström Ilona – Józsa Krisztián (2018): A zenei hallás korai fejlesztésének a szerepe a beszédészlelés fejlődésében: Egy zenei fejlesztőprogram tanulságai. *Gyermeknevelés* 6/2. 64–79.

– Az élmény a gyerekek számára minden életkorban mást jelent. A kezdeti időszakban a mozgás, az éneklés, a játék egységét, és ennek közös átélése adhatja az élményt. A hangok mozgása, bújócskázása és kergetőzése teszi érdekessé a foglalkozásokat. Az első-második osztályos könyv ezért *A hangok játéka* címet kapta. A kicsiknél még a szenzomotorikus periódus jellemzői és az utánzás adnak élményt, de a hetedik életév környékén mindinkább a korábbi élmények tudatosabb feldolgozása és a bensőséges érzelmek vezette megértéssel párosulva, a személyes kapcsolatok lesznek egyre fontosabbak. A második osztály végére már jelentős zenei írási-olvasási alapokat igyekszünk elérni, amit gyakorlatban alkalmazunk. Sok új dal megismerésével, ritmikus játékokkal és feladatokkal mélyítjük el a zenei ismereteket és a közös muzsikálás lehetőségeit.

A harmadikos könyv címe – *A hangok varázsa* – arra utal, hogy ebben az életkorban a gyerekek a zenében is az érzelmek kifejezését tartják fontosnak, mindinkább ráéreznek a zene hangulatára, a játékosságra, a nyugodt és a vidám vagy a félelmetes zenei megjelenítésekre emlékeznek vissza. Ez az affektív periódus az életkor jellemzője. A dalokban is fontos élményanyag a bensőséges érzelmek, a családi összetartozás, a rokonság, a barátság és a humor, illetve ennek zenei kifejeződése az órákon. Ezeket a hangulatokat mozgással, dramatizálással is kifejezik.

Kilencéves kor után a dolgok megértése lesz fontos, a hangoknak és megfelelő jeleiknek az összetartozása, a zenei írás rejtelmek. A jelekből kialakítható hangzó változatok jelentenek élményt, szeretik a feladatokat, amivel tudásukat tesztelhetik. Megindul a hangszeres játék iránti érdeklődés is. Ez jellemzi a kognitív életkori periódust. A népi szokásoknak is értelmet adhatunk és a régi-új foglalkozásokat az élet fontos részeként élhetik meg a dalokban. A népdalok humorát is felfedezik már ebben a korban. A negyedik könyv *A hangok muzsikája* címet kapta, és elvezet a közös muzsikálás élményszerű lehetőségeihez, ami szintén fontos élményforrás az órákon. Természetesen ehhez is adunk tananyagot, sok dal színes kottaképével.

Az ötödik osztályban a zenei nyelv, a zenei kommunikáció alapvető jelrendszere ismert, ezt gyakorolják élményszerűen a különböző napszakok, ünnepek és a körülöttünk élő emberek dalaival, táncaival együtt. Több országot érintő zenés körútra indulva megismerkednek a tágabb környezettel, északtól délre haladva új ritmusokkal, dallamokkal, hangszerekkel és barátokkal. A zene belső törvényszerűségeinek megértése is élményt adhat az egyre elvontabban gondolkodó gyermekeknek. A könyv címe, *A zene titkos nyelve* ezt fejezi ki.

Elindulnak a különleges zenei kódrendszer használatának és megértésének sokszínű lehetősége felé, a további tankönyvek ezt mélyítik el.

– *Az OFI SNI taneszközprojektje keretében elkészült tankönyvek és munkafüzetek erőssége, hogy megfelelnek a kerettantervi követelményeknek, ugyanakkor új szemléletűek. Mi ennek az új szemléletnek a lényege?*

– A befogadó, elfogadó tanári magatartás és a lépésenként haladás következetes megvalósítása a legfontosabb. Időt kell adni a gyermeknek, hogy a saját lehetőségei szerint kapcsolódjon be a közös feladatokba, fontosnak érezze a részvételét és átérezze az előrehaladás örömét. Ezt James Cuskelly, a Nemzetközi Kodály Társaság elnöke fogalmazta meg nagyon részletesen: „Kodály hitt abban, hogy a teljes emberi fejlődéshez elengedhetetlen a zenei és művészeti oktatás. Érdekelte, hogy milyen az a pedagógia és módszertan, amelynek segítségével a zene eljuthat mindenkihez. Mindenki, minden gyerek részt vehet a zenében teljes részvétellel, mert a zene nem csak a kevés, kiválasztott tehetségeseké. Ennek nyomán alakult ki annak az eszméje, hogy tantervet készítsenek, illetve tanítsanak úgy, hogy a lehető legtöbb embert lehessen bevonni a zenetanulásba, a részvételbe és a zene megértésébe. Én ugyanebben hiszek. Kodály jobb oktatást szeretett volna, mert a magyar emberek szellemét akarta felemelni...”⁷

„A zeneoktatásunk fent említett víziója szerint tehát a zenepedagógus szerepe, hogy a többség zenei részvételét lehetővé tevő tanterveket dolgozzon ki és valósítson meg, a többséget érje el, és számukra tegye lehetővé a jelentésszerzést... A zenepedagógia központi magva a zenei tanulás fogalma... Mint minden tudásterületen, itt is elvárás, hogy a tanuló a megértés alacsonyabb szintjéről eljusson a következő szintre, amelyet a minden egyes ponton belsővé tett tudás- és képességszintek kialakítása tesz lehetővé.”⁸

Az ilyen képességszintekhez alkalmazkodó tanuláshoz olyan pedagógiai eszköztárra van szükség, amely biztosítja ennek a szemléletnek módszertani és didaktikai feltételeit. Ezzel a céllal készült a tankönyvsorozat az ének-zene oktatás új szemléletű megvalósításához. A zenei nevelésben az új szemlélet a hallásfejlesztést tartja központi feladatának, amit hároméves korban kell elindítani az óvodákban. Ennek nincs hagyománya, eddig nem volt kidolgozott módszertana, tehát ez jelenti a legnagyobb újdonságot. Emiatt továbbképzések is szükségesek. Különlegesség a gondosan összeállított és gyakorlatban jól bevált

⁷ James Cuskelly (2019): A zenei jelentés kérdésköre az osztályteremben. (Ford. Tóth Teréz.) *Parlando*. hu 2019/1. A cikk angol változata letölthető: <http://www.parlando.hu/2019/2019-1/Cuskelly-Meaning.pdf>

⁸ Uo

hanganyag, amely segít a fejlesztés rendszeres elvégzésében. A tanító munkájához minden kész, nem kell keresni a zenéket, a szöveg nélküli dalkíséreteket, az ajánlott zeneműrészleteket, csak egyszer letölteni az összeállított hanganyagot, és utána használható egy gombnyomásra.

– *Hányadik osztályosok számára, milyen óraszámokban alkalmazható ez a most megjelent tankönyvcsalád, amely a pedagógusok számára tanári kézikönyvet, tanmenetet is tartalmaz, sőt az internetről, ahogy az imént említette, a tankönyvek zenei anyaga is letölthető?*

– Az új NAT heti két ének-zene órát biztosít az elsőtől az ötödik osztályig, ezek a tankönyvek az életkori sajátosságok miatt is hatékonyabban fejleszthető korosztálynak készültek. A hatodik osztálytól a nyolcadik osztályig kevesebb ének-zene óra van, valódi fejlesztésre már nincs lehetőség az előzőekben említett életkori sajátosságok miatt sem. Ma nagyon sok gyermek többféle ok miatt tartozik a sajátos nevelési igényűek közé, a lassabban érő, induláskor segítségre szoruló gyermekek köre tág fogalom. Mivel tudjuk, hogy a három- és hétéves kor közötti időszak kritikus a tanulási képességek kialakításában, ezért ekkor a legtöbb gyermeknek szüksége lehet a zenei nevelés által biztosított fejlesztésre, és ezt leghatékonyabban az integrált zenei oktatással lehet elérni.

Itt szeretném megemlíteni, hogy a Máltai Szeretetszolgálat szervezésében elindult *Szimfónia zenekari program* keretében a jobb élet esélyének növelését segítő munka egyre erősödik, terjed az országban, és ezek a tankönyvek az ilyen iskolákba járó gyerekek integrált ének-zene oktatását is segíteni tudják. Már említettem a tankönyveket, ezekben jelenik meg a zenei fejlesztés, a kottaolvasáshoz vezető út az Ádám Jenő által javasolt rendje szerint, a zene alapelemei kiegészítve a témákhoz illő dalokkal, zenehallgatási anyaggal. A hagyomány és a modern technika találkozásaként a vidám, jó ritmusú európai gyermekdalokkal frissített anyag bekerült a Szegeden kialakított *Zenesziget* című, digitális zenei játékos gyakorló programba is.

A korábbi tanmeneteket kiegészítettük az évi 72 órás munkaterv szerint, így a könyvekhez kész tanítási tervet ajánlunk a harmadik, negyedik és ötödik osztályban tanító pedagógusoknak. A tankönyvek nem munkatankönyvek, tehát abba nem írhatnak a gyerekek. Ezért a tankönyvekhez tartozó Munkafüzetekben található a fejlesztéshez szükséges feladatok írásbeli része és a tantárgyi komplexitáshoz adott változatos megközelítés lehetősége, valamint idekapcsolható a digitális gyakorló programok használata is. A tanári kézikönyvekben elméleti háttéranyag, módszertani tanácsok, kiegészítő irodalmi javaslat található, ami a tanító- és tanárképzés jelenlegi módszertani anyagának megújítását is elősegítheti.

– *A tankönyvek és segédanyagai: a hanganyag és a tanári kézikönyv elérhetőek elektronikus, letölthető formában. A tankönyvi dalok kottáinak betűrendes listája és maguk a tankönyvek hanganyagai is letölthetők, így ez a tankönyvcsalád elősegítheti az online oktatást, illetve az otthoni tanulást is. Vannak ezzel kapcsolatos tapasztalatok, visszajelzések?*

– *A Parlandóban a Megújuló ének-zene órák címmel elindított cikksorozatnak az volt a célja, hogy a járványhelyzetben, a karantén és az online oktatás idején felhívja a figyelmet erre az új taneszközrendszerre, ami könnyen letölthető, és a szülőknek is segíthet követni a gyerekek iskolai munkáját. Nehéz megítélni, kik és hogyan használták, de a kutatás eredményeiről írt cikkünket (ahol van számláló is), a legutóbbiak szerint Szlovákiában, Romániában, sőt Németországban és Amerikában is (a számláló adatai szerint) eddig már hétszázötvenen olvasták, főleg főiskolai hallgatók, tehát némi érdeklődés lehet a taneszközök iránt. Engem is meglepett, amikor egy általános iskolában tanító énektanár felhívott, és megkérdezte, hogy a *Látható hangok* óvodás anyagot hol lehetne letölteni vagy megvenni, mert azt szeretné, hogy az iskolájukhoz tartozó óvodában a gyerekek már óvodáskorukban elinduljanak a zenei fejlesztés útján. Remélem, a jövőben erre többen gondolnak majd így, hiszen a gyerekek korai zenei képességfejlesztése nagyon fontos pedagógiai munka.*

– *Ön szerint miért és hogyan lenne alkalmazható a tankönyvcsalád a tanítóképzők, tanárképző főiskolák hallgatói, ill. pedagógusai számára?*

– *Mostanában nehéz volt személyesen találkozni, jegyzeteket készíteni és tankönyveket elemezni a módszertani foglalkozásokon. Ezzel a kész anyaggal nemcsak a tankönyvek felépítését, de a leckék módszertani bemutatását is lehet követni, megtartani egy órát a javaslat szerint, megbeszélni annak különböző elemeit stb. Mindezt lehetséges a számítógépre feltett anyaggal, mindenki egyszerre láthatja, hallhatja és be tud kapcsolódni a munkába. De véleményem szerint a gyakorlati foglalkozásokon a későbbiekben is hasznos lenne a taneszközcsalád alkalmazása. Számomra nagyon nagy elismerést jelentett, hogy Kertész Attila, a Magyar Kodály Társaság elnöke elmondta, egyetemi hallgatóival követi a sorozatot bemutató Parlando-cikkeket, és diákjai dolgozataikban is reagálnak a megjelent írásokra. Több kolléga jelezte más egyetemekről is, hogy alkalmazni szeretné ezt a tananyagot módszertani órákon a következő tanévtől. Azt hiszem, a nagyon alapos bírálaton átment tankönyv- és kiegészítő taneszköz-rendszer sok új gondolatot ébreszt majd a főiskolai és az egyetemi hallgatókban. Lehet, hogy más ez a tankönyvcsalád, mint amit eddig megszoktak, de már kipróbált és sok oktatási intézményben már jól ismert megoldásokat tartalmaz. Csak az oktatókon, a tanáraikon, valamint a*

későbbiekben rajtuk múlik, hogy mikor lesz belőle a gyakorlatba átültetett szakmai tudás a gyerekek jövője érdekében.

– *Hogyan foglalná össze a tankönyvcsalád célját, oktatási módszerének a lényegét?*

– Ezek a fejlesztések a gyermekek szenzitív periódusainak ismeretében főként a 3–8 éves korban hatékonyak, az esélyegyenlőség javítása is ekkor szükséges és lehetséges. Az 5–7 éves kor közötti rendszeres játékos foglalkozások segítettek az esélyegyenlőség kialakításában, a veszélyeztetett csoportok behozták a tanulási képességek terén mutatott lemaradásukat, sőt a matematikában jobbak lettek a többiekénél. A matematikai-logikai eredményeken kívül a kommunikációs képességek, a nyelvi kifejezés és az írás-olvasás fejlődése is lényegesen javult. Ilyen bizonyítékok alapján állítjuk, hogy a *Látható hangok program* megoldást adhat a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatására.⁹

Mivel a cél a zenei nyelv- és kifejezésformák elsajátítása – az életkornak és a személyi feltételeknek megfelelő, a tanterv által meghatározott szinten –, ezért a zenei aktivitások területein kell maradnunk, a tanítási idő és a tankönyv korlátozott keretei miatt. Minden ének-zene órán foglalkozni kellene a következő területekkel: éneklés, ritmikai fejlesztés, hallásfejlesztés / zenehallgatás, mozgásos játék / dramatizálás, zenei írás-olvasás / gyakorlófeladatok, közös muzsikálás.

Ez azt is jelenti, hogy minden órának ennyi részből kellene állnia a gyerekek fejlődése érdekében. Az idő és a helyszűke miatt valamit esetleg ki lehet hagyni, de tekintettel arra, hogy ezek a momentumok rövidek, a technikai segítségekkel sok mindent meg lehet oldani rövid idő alatt, azonban nem érdemes átugrani a zenei aktivitási területet. Itt nincsenek merev határok, hiszen a legtöbb esetben két-három terület is összekapcsolódik. Például a népi gyermekjáték alatt énekelnek, mozognak és dramatizálnak, valamint a hallásuk és a ritmikai készségük is fejlődik valamelyest. A probléma az, hogy a népi gyermekjátékokhoz helyre lenne szükség az osztálytermekben vagy az oktatási intézmény területén, folyosóin. Remélhetőleg ma már a gyerekeknek több helyük van a mozgásra.

A tankönyvekben minden évfolyam számára úgy terveztük meg a leckéket, hogy ezek a területek arányos elosztásban, megfelelő gyakorisággal jelenjenek meg. Az órák hangulatébresztő dalokkal, mozgással indulnak egy-egy témához kapcsolódva. A zenei fejlesztés érdekében alkalmaztuk a ritmusfeladatokat, a

⁹ Antal-Lundström Ilona (2006, 2009): *Látható Hangok*. Esztétikai aktivitások a 3–8 éves gyermekek kommunikációs fejlesztéséhez. Oktatócsomag. Argumentum, Budapest.

dalokat, az ezek gyakorlására szánt munkafüzeti gyakorlatokat, és végül mozgással, zenehallgatással vagy izgalmas közös muzsikálással zárjuk az órát. A feladatokhoz a hangszerek megléte is feltétel – a felső tagozatban mindenképpen lehetőséget kellene adni hangszerek használatára. Az alsó osztályokban a dallamhangszerek (xilofon, melodika, metallofon, csengők stb.) is megjelenhetnének a hagyományos ritmushangszerek mellett. Akár kis zenekart is ki lehetne alakítani egyszerű eszközökkel.

Feltétlenül szót kell ejtenem a kompetenciák értelmezéséről. A kompetencia összetett és hosszú időn át alakuló pszichológiai képződmény, ami a kutatások alapján a zenével serkenthető. Ismeretes, hogy az agyi struktúra csak rendszeres gyakorlás eredményeként és hosszú idő alatt változtatható meg, az oktatási rendszer teljességében a hatás évek alatt alakítható ki. Ezért lehet utalni arra, milyen kompetenciákat serkentünk, de egy tanórára behatárolni a fejlesztésüket kissé formális megoldás lenne. Zenei képességeket fejleszthetünk, a hallás, a belső kontroll és az érzékek finomítása lehet az eredmény, amivel együtt jár a gondolkodás és a tanulási képességek változása. Ez hosszú távon valóban kihatással van a kompetenciák szintjére is. A tankönyv szakmai indoklásának összefoglalásaként bemutatjuk a fejlesztő-befogadó zenepedagógia (inclusive musicpedagogy) didaktikai szempontjait.

Dr. Antal Lundström Ilona

– *Az interjú során többször említette Professzor asszony, mennyire fontos a zenei nevelésben Kodály Zoltán pedagógiai elképzeléseinek a megvalósítása. Mi ennek a lényege, és hogyan érvényesülhet a kodályi alapelv a fejlesztő zenepedagógián alapuló tananyagban, tankönyvcsaládban?*

– A kodályi alapelv: kiemelten az életszerűség, a kor követelményei és a gyermeki személyiség sajátosságai. Az élni segítő zene, a boldogságot, örömet okozó zenei élmény és annak fejlesztő hatása. A cél: a teljes ember, a zene segítségével kiteljesedett egyén. A módszer lényegét röviden így foglalnám össze: Életkor alapján kell összeállítani a tananyagot, egyéni és képesség szerinti differenciálással. – Fokozatosságra van szükség a teljes rendszerben (egymásra

épülés, változatos szervezeti formák, szempontok). – Fontos a demokratikus vagyis befogadó (inclusive) pedagógiai szemlélet. A közösségekben és a közösségért együtt dolgozni. – Komplexitás – nyelv, zene, tánc, képzőművészet –, az esztétikai aktivitások együttese.

A tankönyvsorozat ezeket a kodályi elveket emeli át a gyakorlatba, a tankönyvek és a segédeszközök kidolgozásával segítve a pedagógusok munkáját. A jövő állampolgárai, a mai fiatalok mindenütt a világban belső lelki nyugalomra, harmóniára vágnak. Az életöröm és a jövő reményteli lehetőségei miatt is szükséges, hogy értelmes és fejlesztő aktivitásokkal foglalkozva egyensúlyt találjanak önmagukban. Ezen az alapon a rejtett tartalékok is felszínre kerülhetnek, személyiségük kiteljesítheti képességeit a legmagasabb szinten. Ez a tankönyvsorozatunk lényege és célja.

– *Az Ön által írt tankönyvcsalád elkészült. Hol rendelhető meg az iskolák számára a tankönyvlista alapján?*

Az óvodás fejlesztő programra alapozva 2016-ban az Oktatási Hivatal az EFOP3.2.2.–VEKOP-15-2016 programjában elindította a fejlesztő zenepedagógiai tankönyv- és taneszközsorozatot a következő kiadványok megjelentetésével, amelyek 2021 májusában elkészültek, megtekinthetők és megrendelhetők a Tankönyvkatalógusban: az 1–2. osztályos ének-zene tankönyv és Munkalapok A hangok játéka címmel, a 3. osztályos ének-zene tankönyv és Munkafüzet A hangok varázsa címmel, a 4. osztályos ének-zene tankönyv és Munkafüzet A hangok muzsikája címmel, az 5. osztályos ének-zene tankönyv és Munkafüzet A zene titkos nyelve címmel. A könyvekhez Tanári kézikönyvek, Tanmenetek is készültek az új tantervhez igazodva, az alkalmazott fejlesztő hanganyag is letölthető. A sorozatot pedig a Parlando.hu szaklapban mutattuk be: a 2020/6. és a 2021/ 1., 2., 3. számokban:

[Dr. Antal-Lundström Ilona: Megújuló ének-zeneórák \(1. rész\) \(pdf\)](#)

[Dr. Antal-Lundström Ilona: Szemléletváltás és új taneszközök a korai zenei fejlesztésben. Megújuló ének-zeneórák \(2. rész\) \(pdf\)](#)

[Dr. Antal-Lundström Ilona: Megújuló ének-zeneórák \(3. rész\). A gyermekek zenei fejlődésének folyamata az új tankönyvekben \(pdf\)](#)

[Dr. Antal-Lundström Ilona: Megújuló ének-zeneórák \(4. rész\) A fejlesztő zenepedagógia feladata és taneszközeinek hatása \(pdf\)](#)

– *Min dolgozik most?*

– Nagyon röviden: azon, hogy a gyerekek jövője érdekében hogyan kerüljön be ez a taneszköz a felsőoktatásba, az iskolákba és remélhetően az óvodákba is.